

Co wpływa na skuteczność uczenia się dziecka?

Na proces uczenia się naszych dzieci ma wpływ wiele czynników. Możemy je podzielić na trzy podstawowe grupy:

- czynniki indywidualne dziecka,
- czynniki związane ze środowiskiem pozaszkolnym - domowym,
- czynniki związane z procesem dydaktycznym.

Każda z tych grup czynników w znaczący sposób wpływa na efekty uczenia się dziecka, a co za tym idzie, oceny jakie otrzymuje w szkole. Postaram się w poniższym artykule opisać wszystkie te czynniki w wyczerpujący sposób.

CZYNNIKI INDYWIDUALNE DZIECKA

1. Inteligencja

Poziom IQ bez wątpienia wpływa na osiągnięcia dziecka w szkole, uczniowie z inteligencją w normie szybciej przyswajają materiał, którego się uczą, lepiej go pamiętają i łatwiej mogą go odtworzyć np. na klasówkach. Jednak nie oznacza to, że dziecko z wysokim poziomem inteligencji będzie dobrze się uczyło, ono jedynie posiada możliwości do tego, żeby dobrze się uczyć, ale nie oznacza to, że faktycznie tak będzie, ponieważ zależy to od wielu innych czynników.

2. Stan zdrowia

Częste choroby dziecka, a co za tym idzie wysoka absencja w szkole może negatywnie wpływać na jego wyniki w nauce. Chore dziecko nie uczęszcza na zajęcia, rosną zaległości, które potem trudno nadrobić.

3. Zainteresowania

Jeżeli dana rzecz jest powiązana z zainteresowaniami dziecka, wówczas aktywizuje ono swoje procesy poznawcze w celu przyswojenia podawanych mu treści. Zainteresowania odgrywają dużą rolę w uczeniu się na wszystkich poziomach rozwoju.

4. Motywacja

Mówiąc o motywacji mamy na myśli czynniki wewnętrzne aktywizujące jednostkę do przyswojenia podawanych wiadomości lub kształtowanych umiejętności. Motywacja jest ważnym czynnikiem aktywizującym ucznia do nauki. Dzięki niej uczący się zwiększa swoją gotowość do działania i zmienia ogólny poziom aktywności. Czynniki motywacyjne mają bardzo wyraźny wpływ na wyniki w nauce i są równie ważne w uczeniu się jak inteligencja. Uczeń bez motywacji do nauki nie będzie osiągał wysokich wyników.

5. Aspiracje

Czynnikiem mającym również znaczenie dla wyników uczenia się są aspiracje ucznia. Przez poziom aspiracji rozumie się to, co człowiek pragnie osiągnąć. Nie każdy poziom aspiracji jest korzystny w sytuacji uczenia się, najlepszy poziom będzie polegał na stawianiu sobie nieco wyższych wymagań od własnych możliwości. Zbyt wysoki lub zbyt niski poziom aspiracji w stosunku do możliwości jednostki wywiera ujemny wpływ na wyniki w nauce.

6. Zdolności specjalne

Ważnym czynnikiem w uczeniu się są zdolności specjalne. Wiemy, że jedni uczniowie łatwiej uczą się matematyki i z niej otrzymują oceny bardzo dobre, trudniej zaś uczą się historii lub geografii. Natomiast inni uczniowie mają uzdolnienia humanistyczne i lepsze wyniki uzyskują z tych przedmiotów. Są to uczniowie specjalnie uzdolnieni do określonych przedmiotów nauki. W klasach ponadpodstawowych chcąc takim uczniom ułatwić dobre i bardziej szczegółowe opanowanie przedmiotu, do którego mają uzdolnienia, tworzy się specjalnie sprofilowane klasy szkolne.

CZYNNIKI ZWIĄZANE ZE ŚRODOWISKIEM POZASZKOLNYM – DOMOWYM

1. Sytuacja materialna

Sytuacja materialna rodziny ucznia może również mieć wpływ na wyniki jakie osiąga on w szkole. Złe warunki mieszkaniowe, brak własnego miejsca do nauki i odpoczynku mogą negatywnie wpływać na sukcesy w uczeniu się. Nie tyle jednak ważny jest metraż mieszkania, ile jego wykorzystanie. Nawet w małym mieszkaniu z dużą liczbą domowników można dziecku stworzyć dobre warunki pracy - np. planować dzień, wygospodarować cichy i spokojny kącik dla dziecka.

2. Warunki kulturalne

Warunki kulturalne środowiska domowego ucznia także mają znaczący wpływ na jego funkcjonowanie w szkole. Dzieci nie mające problemów z nauką mieszkają w rodzinach o wyższym poziomie kulturalnym, lepiej przygotowującym dziecko do szkoły. Rodzice takiego dziecka mają wykształcenie średnie lub wyższe, są sprawni intelektualnie, zachęcają i pozwalają na obcowanie z dobrami kultury (np. czytają dziecku książki, itd.). Ponadto rodzice dobrego ucznia to rodzice interesujący się jego wynikami w nauce, zachęcający do wysiłku i dobrych stopni, planujący wspólnie z dzieckiem jego przyszłość, poświęcający mu dużo uwagi. Z dobrego wykształcenia rodziców wynika także fakt, że tacy rodzice umieją pomóc dziecku w odrabianiu lekcji, nie zostawiają go samego z trudnościami natury intelektualnej. Zdarza się jednak także, że dzieci rodziców o wysokim poziomie kultury nie osiągają dobrych wyników. Wynika to głównie z tego, że rodzice tych dzieci stawiają nadmierne wymagania dziecku, co jest dla niego równie niekorzystne jak brak wymagań.

3. Organizacja pracy w domu ucznia

Organizacja pracy w domu, czyli pora odrabiania lekcji, pora spania, pora posiłków, własny pokój, pomoc dydaktyczna ze strony rodziców, także mają ogromny wpływ na postępy dziecka w szkole. Uczniowie dobrze uczący się mają dokładnie zorganizowany czas podczas dnia, stałą porę odrabiania lekcji i odpowiednią pomoc ze strony domowników, jak również czas na odpoczynek. Istotną rzeczą jest ustalenie, kiedy, w jakim czasie dziecko ma odrabiać lekcje. Nie powinno ono rozpoczynać pracy w domu zaraz po przyjeździe ze szkoły. Trzeba wprowadzić przerwę między pracą dziecka w szkole i w domu, aby mogło odprężyć się i osłabić napięcie powstałe w czasie nauki szkolnej. Najlepiej, jeśli czas przerwy spędzi na powietrzu i w ruchu. Niewskazane jest też odrabianie lekcji zaraz po głównym posiłku, ponieważ intensywne w tym czasie procesy trawienne wpływają na obniżenie sprawności intelektualnej. Nie można czasu na naukę w domu wyznaczać w późnych godzinach wieczornych, kiedy organizm jest wyczerpany i uczenie się wymaga zwiększonego wysiłku i może zabierać godziny snu. Najlepszy czas do pracy w domu jest między godziną 16 i 20. Po odrobieniu lekcji uczeń powinien mieć jeszcze czas na indywidualne zajęcia pozalekcyjne. Jeśli korzysta z zajęć pozaszkolnych, to najlepiej organizować je przed odrabianiem lekcji, aby nie przerywać nimi pracy domowej. Niezależnie od tego, jak zostanie zaplanowany czas prac pozaszkolnych, trzeba koniecznie przestrzegać przerw między zajęciami.

4. Atmosfera w rodzinie

Atmosfera jaka panuje w domu ma duży wpływ na osiągnięcia dziecka w szkole, jeśli więc chcemy, aby dziecko uczyło się dobrze, trzeba m. in. starać się o stworzenie mu w domu odpowiedniej atmosfery. Pogodna atmosfera, pewność, że mimo chwilowych niepowodzeń w nauce może liczyć na zrozumienie i pomoc rodziców - pomogą dziecku łatwiej uporać się z naporem negatywnych uczuć i zmniejszą ich natężenie. Świadomość, że dziecko zawsze może przyjść do spokojnego i wyrozumiałego rodzica i powiedzieć o swoich problemach daje poczucie bezpieczeństwa. W dobrym nastroju, dobrym humorze, pracuje się chętniej, szybciej i lepiej. Tygodniami przeciągające się konflikty między rodzicami lub innymi członkami rodziny, tworzą w domu niesprzyjającą nauce atmosferę. Równie niekorzystnym czynnikiem dla dziecka są wszelkie sytuacje rodzinne przez dłuższy czas nie unormowane - np. przedłużające się sprawy rozwodowe. Obarczanie dziecka problemami dorosłych ma także negatywny wpływ na osiągnięcia dziecka w szkole.

5. Postawy rodzicielskie

a) prawidłowe postawy rodzicielskie:

- akceptacja dziecka
- współdziałanie z dzieckiem
- pozwoleniu dziecku na samodzielność i dojrzałość
- uznanie praw dziecka

Prawidłowe postawy rodzicielskie sprzyjają kształtowaniu się u dzieci zdolności do nawiązywania trwałych więzi emocjonalnych, zdolności do wyrażenia własnych uczuć. Dzieci akceptowane czują się bezpieczne, są otwarte w stosunku do ludzi i świata, znają swoje możliwości i ograniczenia. Dominują w nich emocje pozytywne. Dzięki współdziałaniu z rodzicami dziecko staje się zdolne do współdziałania z innymi. Czuje się odpowiedzialne, obowiązkowe, umie pokonywać trudności. Mając poczucie samodzielności i swobody zdobywa własne doświadczenia, rozumie różne sytuacje życiowe i umie się w nich zachować, ma poczucie odpowiedzialności za własne działania.

b) nieprawidłowe postawy rodzicielskie:

- postawa unikająca
- postawa odtrącająca
- postawa nadmiernie chroniąca
- postawa nadmiernie wymagająca

Bardzo często skutki swych błędów wychowawczych rodzice przypisują dzieciom lub instytucjom wychowawczym nie zdając sobie sprawy z własnego postępowania w stosunku do dziecka. Sytuację komplikuje fakt, że bardzo rzadko obydwójce z rodziców mają w stosunku do dziecka zbliżone postawy wychowawcze. Zwykle jedno z rodziców prezentuje inną postawę niż drugie - np. zbyt opiekuńcza matka i nadmiernie wymagający ojciec - dziecko jest przy tym zupełnie zdezorientowane, jeżeli chodzi o system wymagań i oczekiwań w stosunku do niego.

6. Otoczenie rówieśnicze dziecka

Odpowiednie towarzystwo dla dziecka zawsze było jedną z głównych trosk rodziców dbających o staranne wychowanie swojej pociechy. Dlatego warto się zastanowić w jakim towarzystwie obraca się nasze dziecko? Jacy są jego koledzy? Co o nich wiemy, poza tym, że rodzice mają piękny samochód lub dom? Jeśli dziecko należy do grupy rówieśników, wśród których panuje nastawienie wyłącznie konsumpcyjne - nie dziwny się, gdy jego wyniki w nauce będą coraz gorsze. Jeśli więc zaobserwujemy, że nasz syn czy córka zaczyna lekceważyć naukę, odrabia lekcje na odczepnego, musimy wówczas zastanowić się czy nie ma na to wpływu grupa rówieśnicza.

CZYNNIKI ZWIĄZANE Z PROCESEM DYDAKTYCZNYM

1. Treść nauczania

Treści nauczania w szkole, czyli program wiedzy, którą uczeń jest zobowiązany sobie przyswoić, są bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na pozytywne funkcjonowanie

dziecka w szkole. Niekorzystny jest program zbyt przeładowany informacjami, gdyż dziecko nie jest w stanie go sobie przyswoić w całości i zniechęca się, nie widząc efektów swojej pracy.

2. Nauczyciel

Stosunek nauczyciela do ucznia jest jednym z ważnych czynników funkcjonowania dziecka w szkole. Nauczyciel ma ogromny wpływ na ucznia. Jest dla niego najważniejszym zaraz po rodzicach autorytetem, spędza z uczniem bardzo dużo czasu, więc jego oddziaływanie na ucznia jest bardzo ważnym czynnikiem powodzenia w szkole. To nauczyciel tworzy atmosferę sprzyjającą lub nie sprzyjającą nauce. To nauczyciel przekazuje treści programowe i sposób w jaki to robi jest jednym z czynników determinujących przyswojenie sobie przez dziecko tych treści.

3. Organizacja nauczania

Organizacja nauczania także ma istotny wpływ na osiągnięcia ucznia. To, w jakiej klasie znajdzie się uczeń, z jakimi rówieśnikami przyjdzie mu się uczyć, jak odnajdzie się w zespole klasowym, jaką pozycję będzie w tym zespole zajmował. To wszystko będzie miało duże znaczenie dla jego samopoczucia i stanu psychicznego, a to z kolei będzie wpływało na jego wyniki nauczania.

Podsumowanie

Analizując wszystkie czynniki, które wpływają na skuteczność uczenia się dziecka widzimy, że zależy ono od bardzo wielu elementów. Nawet najzdolniejsze dziecko, o wysokim IQ, niemające wsparcia w domu lub w szkole może nie radzić sobie z nauką. Chcąc pomóc dziecku, rodzic powinien wziąć pod uwagę i przeanalizować wszystkie czynniki mogące mieć na nie wpływ. Głównymi czynnikami poza predyspozycjami indywidualnymi, które mają silny wpływ na proces uczenia się, są środowisko szkolne i domowe ucznia. Aby wzbudzić w dziecku pozytywną motywację do uczenia się konieczne jest współdziałanie szkoły z domem rodzinnym dziecka, rodziców z wychowawcą klasy i nauczycielami. Pomiędzy wymaganiami szkoły i domu nie powinno być żadnej rozbieżności, a wszystkie problemy, zarówno wychowawcze, jak i dydaktyczne, należy rozwiązywać na płaszczyźnie

porozumienia. Wychowawca nie zna wszystkich czynników warunkujących zachowanie się dziecka, rodzice znają je lepiej i mogą dostarczyć wiele istotnych informacji, które pomogą w skutecznym oddziaływaniu wychowawczym na dziecko, a co za tym idzie poprawie jego wyników w szkole.

Literatura:

1. Jurkowski A., Putkiewicz Z., Strelau J., Podstawy psychologii dla nauczycieli, Warszawa 1984.
2. Makieło - Jarża G., Przetacznik - Gierowska M., Podstawy psychologii ogólnej, Warszawa 1989.
3. Rudniański J., SOS dla ucznia, Warszawa 1981.
4. Rudniański J., Uczeń w domu, Warszawa 1981.
5. Włodarski Z., Psychologiczne prawidłowości uczenia się i nauczania, Warszawa 1980.
6. Włodarski Z., Wprowadzenie do psychologii, Warszawa 1987.

Źródło:

<https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PV0429>

<https://szkolnictwo.pl/index.php?id=PU2242>

<http://www.beyondtheframe.pl/uczenie-sie/wplyw-wlasciwosci-indywidualnych>

<https://web.swps.pl/strefa-psyche/blog/relacje/2431-mozg-a-uczenie-poradnik-dla-rodzica>

<http://www.sp236gim61.neostrada.pl/publikacje/MBuszko.htm>

http://www.pckk.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=175:jakie-czynniki-warunkuj-proces-uczenia-si&catid=38&Itemid=80&lang=pl